

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

М.С. Пономарьова

*старший прокурор прокуратури
Дніпровського району м. Києва,
юрист 3 класу*

Постановка проблеми. Конституцією України [1], проголошено охорону культурної спадщини держави, збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вжиття заходів щодо повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами є основним завданням діяльності держави. Вказана норма імплементована в українське законодавство з вимог Конвенції «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини», прийнятої в Парижі у 1972 р., що, де-юре підкреслює її обов'язковість для виконання державою. Актуальність теми кримінально-правової охорони об'єктів культурної спадщини України як важливої функції діяльності держави обумовлена унікальністю об'єктів культурної спадщини для нації. Культурна спадщина держави є певним внеском будь-якої народності в розвиток людської цивілізації, формою відмінностей однієї нації від іншої, засобом соціалізації майбутніх поколінь. Саме тому доцільно провести правовий аналіз кримінального законодавства, що охороняє культурну спадщину та визначити чи повною мірою реалізуються взяті Україною міжнародно-правові зобов'язання по охороні культурного надбання, що впливають із ратифікованих міжнародних угод.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В українській та зарубіжній кримінально-правовій та кримінологічній науці дослідженню проблем кримінально-правової охорони об'єктів культурної спадщини присвячені окремі праці, а саме: В.І. Акуленка, Ю.М. Антоняна, В.П. Базова, І.А. Головка, Н.О. Горб, І.М. Даньшина, С.Ф.Денисова, А.І. Долгової, Т.Г. Каткової, В.А. Клименка, І.Я. Козаченка, О.М. Костенка, В.В. Кузнецова, Н.Ф. Кузнецової, В.М. Кудрявцева, Л.С. Кучанської, А.В. Ландіної, В.А. Ломако, П.С. Матишевського, П.П. Михайленка, В.О. Навроцького, В.І. Осадчого, Б.М. Одайника, І.Г. Поплавського, С.П. Репецького, Є.В. Фесенка, С.С. Яценко та інших науковців.

Мета статті. Полягає у дослідженні норм Кримінального кодексу України, що ставлять під охорону історичні пам'ятки та культурні цінності держави в залежності від критеріїв унікальності пам'ятки культури, визначених ЮНЕСКО, для міжнародної спільноти та нації. Спроба викласти пропозиції, направлені на вдосконалення кримінального законодавства, що охороняє культурне надбання України.

Основні результати дослідження. Чинним законодавством України протиправні посягання на об'єкти культурної спадщини охоплюються складом

правопорушення, передбаченого ст.173 Кодексу України про адміністративне правопорушення [2] і кваліфікуються як дрібне хуліганство. Санкція за заподіяне правопорушення у порівнянні із завданою об'єктам шкодою є вкрай незначною і встановлюється на рівні штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправних робіт на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративного арешту на строк до п'ятнадцяти діб. І лише за руйнування, пошкодження чи знищення окремих пам'яток історії та культури передбачена кримінальна відповідальність.

Так, диспозицією статей 298, 193, 438 Кримінального кодексу України [3] передбачена відповідальність виключно за умисні посягання на об'єкти культурного надбання держави. Зокрема, ст. 298 Розділу XII Кримінального кодексу України встановлено відповідальність за умисні посягання на пам'ятки культури, що внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Основним безпосереднім об'єктом правопорушення, що охоплюється ст. 298 КК України є моральні засади суспільства в частині ставлення до культурної спадщини та збереження археологічної спадщини України. В.Т. Дзюба вважає, що безпосереднім об'єктом правопорушення, передбаченого ст. 298 КК України, є честь і гідність громадян України, національна самосвідомість та духовність, яким завдається шкода шляхом знищення, руйнування, або пошкодження об'єктів національної історико – культурної спадщини України. Разом з тим, додатковим безпосереднім об'єктом правопорушення є право власності. Вказана думка обумовлена тим, що пам'ятка культури, крім пам'ятки археології, може перебувати у державній, комунальній або приватній власності.

Відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. [4] культурною спадщиною є сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. Законом встановлено, що об'єкти культурної спадщини відповідно до їх антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, творчої, наукової чи художньої цінності підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Процедура занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру відрізняється в залежності від категорії пам'ятки. Зокрема, пам'ятка національного значення заноситься до Реєстру постановою Кабінету Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, пам'ятки місцевого значення відповідним рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, тощо.

На підставі викладеного слід визначити характерні риси предмету правопорушення, що охороняє пам'ятки культурного, національного значення тощо. Першочергово, культурною спадщиною є матеріальні об'єкти, зокрема, витвори, ансамблі, визначні місця, які належать до археологічних, історичних, монументального мистецтва, архітектури та містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтних видів культурної спадщини. По-друге, об'єктом кримінально-правової охорони є художня, історична, наукова цінність, а

характерною особливістю є відповідна процедура занесення об'єктів до Державного реєстру національного надбання, а також наявність на пам'ятках культури охоронних позначок. Поглибленого аналізу потребує питання забезпечення кримінально-правової охорони об'єктів, що не внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Вочевидь, предметом правопорушення, передбаченого диспозицією ст. 298, так само, як і нормою ст. 297 КК України, може виступати місце поховання та предмети, що в ньому знаходяться. Для кваліфікації ж посягання як умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини необхідно, щоб предмет правопорушення був занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. При цьому, предметом правопорушення не можуть бути інші особливо охоронювані державою території та об'єкти природно-заповідного фонду, ландшафти і природні комплекси, визначені Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», а посягання на такі предмети слід кваліфікувати за ст. 252 КК України. На нашу думку, об'єктивно таке діяння спричинятиме шкоду і встановленому порядку охорони, відтворення і використання об'єктів природно-заповідного фонду України, і встановленому порядку поведінки з пам'ятками історії, культури або археології. Відмежування складів правопорушень можливо переважно за суб'єктивною стороною, тобто ставлення винного до вчиненого, усвідомлення посягання як на об'єкт культурної спадщини.

Аналіз складу правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 298 КК України приводить до висновку, що предмет діяння відсутній, оскільки об'єктом культурної спадщини виступає місце вчинення протиправного діяння. Разом з тим, предметом проступку, визначеного ч. 2 ст. 298 КК України є об'єкт культурної спадщини місцевого значення чи її частина.

Об'єкти культурної спадщини місцевого значення, відповідно до «Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» [5], затвердженого Постановою КМУ від 27 грудня 2001 р. № 1760, повинні відповідати критерію автентичності, а також або впливати на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва певного населеного пункту чи регіону або бути твором відомих архітекторів тощо. Предметом правопорушення, передбаченого ч. 3 або 4 ст. 298 КК України є об'єкт культурної спадщини національного значення або об'єкт археологічної спадщини національного або місцевого значення, який внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України відповідно.

Суттєві зміни до ст. 298 КК України внесено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони культурної спадщини» від 9 вересня 2010 р. У попередній редакції ч. 1 статті передбачала основний склад правопорушення, а інші – кваліфікований. Законодавець вирішив посилити відповідальність за такі дії і тому в ч. 1 цієї статті передбачив відповідальність, фактично за замах на той злочин, який раніше охоплювався ч. 1 ст. 298 КК України. Усі інші протиправні діяння, передбачені нормою, посунуті в конструкції статті, зокрема, діяння, перед-

бачене ч. 1 ст. 298 змінами передбачено ч. 2 ст. 298 КК України, ч. 2 ст. 298 за ч. 3 ст. 298 КК України відповідно.

Суб'єкт законодавчої ініціативи, запропонувавши зміни до вказаної норми, виключив можливість вчинення правопорушення, що охоплюється ст. 298 КК України, шляхом бездіяльності. Вказівка в ч. 3, 4, 5 статті на вчинення злочину шляхом дії викликає протиріччя і потребує, на нашу думку, усунення. Вважаємо, що при вчиненні такого проступку можлива як дія, зокрема, затоплення, підлив, підпал, так і бездіяльність, до прикладу, небажання підтримувати пам'ятку власником в належному стані за власні кошти тощо.

Спосіб вчинення протиправної дії може бути різним і впливає на кваліфікацію у випадку криміналізації діяння як самостійного складу, зокрема, за ч. 2 ст. 194 КК України, тобто знищення чужого майна шляхом підпалу. Разом з тим, якщо пошкодження пам'яток пов'язано з таємним заволодінням чужого майна, хуліганським діями, заподіянням тілесних ушкоджень, вчинене потребує додаткової кваліфікації за відповідною статтею КК України.

Статтею 193 КК України встановлено відповідальність за незаконне привласнення особою знайденого чи такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність і законодавцем необґрунтовано, як на нашу думку, віднесена до злочинів проти власності, оскільки має під охороною особливий об'єкт – майно, що має історичну, наукову, художню чи культурну цінність і повинна бути згрупована за видовою ознакою із суспільно-небезпечними діяннями, що посягають на культурну спадщину.

Предметом об'єктивної сторони дій, передбачених ст. 438 КК України, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни є майно, що має культурну або іншу національну цінність. Визначення культурних цінностей та їх особливий міжнародно-правовий захист передбачені Конвенцією «Про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту» від 14 травня 1954 р. Незаконне, довільне і продовжуване у великому масштабі привласнення іншого майна, що не викликається воєнною необхідністю регулюється Женевською Конвенцією «Про захист цивільного населення під час війни» від 12 серпня 1949 р. та у кримінальному законодавстві кваліфікується за ст. 438 КК України як інше порушення законів та звичаїв війни.

З метою комплексного підходу до аналізу стану охорони об'єктів, що становлять культурну цінність з точки зору унікальності для світової спадщини доцільно оцінити чи повною мірою здійснюється охорона об'єктів відповідно до вимог міжнародних актів, прийнятих Україною.

Базові, сучасні правові дослідження міжнародного права з питань захисту культурних цінностей з'явилися у першій половині XIX ст. Норми, що регулювали правовий захист культурного надбання держав відображені в Деклараціях 1874 р., Lieber code та Брюсельській конференції. Більш ґрунтовний підхід до охорони культурної спадщини знайшов своє втілення в Першій Гаазькій Конференції 1899 р., що була скликана за ініціативою Імператора

Росії Миколая II Романова та наслідком якої стало ухвалення Конвенцій, що регулювали питання правового захисту культури під час збройних вторгнень, серед них: «Про мирне врегулювання міжнародних зіткнень», «Про закони та звичаї сухопутної війни» [6], тощо. За результатами проведення Другої Гаазької конференції 1907 р., прийняті міжнародні рішення, що прямо забороняли руйнацію об'єктів культури, зокрема, Конвенції «Про права та обов'язки нейтральних держав в умовах сухопутної війни», «Про деякі обмеження в користуванні правом захвату в морській війні», «Про бомбардування морськими силами під час війни» тощо. Разом з тим, досвід Першої світової війни засвідчив недостатність закріплених в Конвенції положень для попередження руйнації культурних об'єктів у майбутньому, але започаткував правову процедуру охорони культурного надбання.

З точки зору кримінально-правової охорони об'єктів культурної спадщини варто окремо зупинитись на нормах Конвенції «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» від 16.11.1976 р., прийнятої в Парижі [7]. У вказаному акті дано визначення дефініцій «культурної» (ст. 1) та «природної спадщини» (ст. 2). Конвенцією створено профільний Міжурядовий комітет з охорони всесвітньої культурної та природної спадщини (ст. 8), а сторони Конвенції наділені правом подавати Комітету перелік цінностей культурної, природної спадщини, що розміщені на їх території і потенційно можуть бути включені у Список всесвітньої спадщини, якщо вони мають видатну універсальну цінність відповідно до встановлених критеріїв (ст. 11).

Імплементацию на національному рівні вказані норми знайшли в Законах України «Про охорону культурної спадщини» [4], «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону археологічної спадщини», а також на рівні прийняття підзаконних нормативних актів, що регулюють порядок визнання об'єкта культурної спадщини пам'яткою. Оскільки вказані норми є нормами *jus cogens*, державою затверджено Перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації. До таких, наприклад, належать, Бахчисарайський палацово-парковий комплекс та комплекс Львівського музею архітектури та побуту, замок XVII-XVIII ст. у селі Підгірці тощо.

Вагомим джерелом права з точки зору охорони об'єктів культури стала Міжнародна конвенція «Про захист пам'яток та витворів мистецтв», ухвалена у 1939 р. державами Бельгією, Іспанією, США, Грецією, Нідерландами під заступництвом Ліги Націй як першої міждержавної організації, яка створена з метою розвитку співробітництва, досягнення миру та безпеки між народами. Конвенцією прямо переслідується навмисне руйнування історичних пам'ятників, творів науки і мистецтва та зобов'язано уряд, що окупував територію ворожої держави, приймати всі залежні від нього заходи з метою відновлення і забезпечення громадського порядку та збереження пам'яток культури.

Таким чином, Конвенція запроваджує відповідальність за посягання та руйнацію об'єктів культури та повинна знайти ефективну імплементацию в нормах національного законодавства України.

Вважаємо доцільним окремо зупинитись на винятковому значенні Гаазької Конвенції «Про захист культурних цінностей» 1954 р. [8] як міжна-

родній угоді універсального характеру, в якій об'єднані норми, що передбачають охорону культурних цінностей у випадку збройного конфлікту. У проаналізованих вище джерелах права норми містилися в різних міжнародних договорах або існували як прецеденти, з моменту підписання Гаазької Конвенції 1954 р. зведені в єдиний акт. Положення Преамбули Конвенції задекларували, що збитки, які наносяться культурним цінностям кожного народу є збитками для культурної спадщини всього людства, тому країни-учасниці Конвенції зобов'язані вживати заходів щодо захисту культурних цінностей і основним є, безперечно, те, що захист культури організовується країнами в мирний час шляхом прийняття національних засобів. Безумовно, вказаний міжнародний акт зобов'язує держави приймати національне законодавство, що охороняє культурні об'єкти, джерела мистецтв, тощо від усіх видів посягань та запроваджувати широкий спектр відповідальності як цивільно-правову, матеріальну, так і кримінально-правову за протиправні діяння в сфері охорони об'єктів культури. Наскільки чинне кримінальне законодавство враховує значимість об'єктів, що перебувають під охороною кримінального права міжнародним вимогам?

Розглядаючи питання охорони об'єктів культури та імплементації норм міжнародних джерел права в національному законодавстві варто вказати, що Україна у 2000 р. підписала Римський Статут Міжнародного кримінального Суду як міжнародний договір, що заснував Міжнародний кримінальний суд. Прийнятий на дипломатичній конференції у Римі 17 липня 1998 р., Статут набрав законної сили з 1 липня 2002 р. Станом на травень 2011 р. Римський Статут підписало 139 держав, але процедуру ратифікації угоди пройшли не всі країни, в тому числі питання залишається відкритим і для України.

Вказане пов'язано з тим, що Конституційний суд України у своєму Висновку (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 р. № 3-в/2001 [9] встановив невідповідність Конституції України в частині, що стосується абзацу десятого Преамбули та Статті 1 Статуту, за якими «Міжнародний кримінальний суд... доповнює національні органи кримінальної юстиції», а його ратифікація вимагає внесення змін до Статті 124 Конституції України [1] в частині створення умов для визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального Суду.

Так, ст. 1 Статуту, вказує, що Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС) є постійним органом, уповноваженим здійснювати юрисдикцію щодо осіб, відповідальних за найтяжчі злочини, які викликають стурбованість міжнародного співтовариства. Суд доповнює національні органи кримінальної юстиції. Ідея доповнення до національної систему правосуддя Міжнародним кримінальним судом конкретизується, зокрема в п. 2 ст. 4 Статуту, згідно з яким Суд може здійснювати свої функції і повноваження на території будь-якої держави-учасниці. У підпункті «а» п. 1 ст. 17, відповідно до якого Суд приймає до свого провадження справи не тільки за зверненням держави-учасниці, а й з власної ініціативи, коли держава, під юрисдикцією якої перебуває особа, підозрювана у вчиненні передбаченого Статутом злочину, «не бажає або не здатна проводити розслідування чи порушувати кримінальне переслідуван-

ня належним чином», що, на наш погляд, безумовно, підкреслює важливість даного джерела права для України [10].

Відповідно до ст. 18 Конституції України [1] зовнішньополітична діяльність України ґрунтується на загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права. Одним із таких принципів є принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, який виник у формі міжнародно-правового звичаю «*pacta sunt servanda*» ще на ранніх стадіях розвитку державності, а нині дістав своє відображення у численних міжнародних угодах. До прикладу варто навести Женевську конвенцію «Про захист цивільного населення під час війни» від 12 серпня 1949 р., Конвенцію «Про захист культурних цінностей на випадок збройного конфлікту» від 14 травня 1954 р., Міжнародну конвенцію «Про попередження злочину апартеїду та покарання за нього» від 30 листопада 1973 р. тощо. Об'єктивна необхідність надання Римському Статуту юридичної сили, на наш погляд, обумовлена доцільністю попередження міжнародних правопорушень на міжнаціональному рівні незалежним і постійним судом для вирішення справ, пов'язаних з посяганням на об'єкти культурної спадщини як під час військових дій так і в мирний час.

Аналіз видів покарань за правопорушення, що посягають на об'єкти культури у Кримінальному кодексі України 2001 р., засвідчив, що перелік видів покарань у Кримінальному кодексі України є значно ширшим, ніж у Римському Статуті. Статут визначає два основні види покарань, зокрема, позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі, коли це обґрунтовано виключно тяжким характером злочину. Міжнародний кримінальний суд може призначати і додаткові види покарань у виді штрафу та конфіскації доходів, майна або активів. Разом з тим, суспільна небезпека конкретного правопорушення визначається тяжкістю санкції, передбаченою за його вчинення. Привертає до себе увагу принцип компліментарності, проголошений у Преамбулі та відображений у статтях 1 та 17 Римського Статуту [10], який означає, що на державу покладено обов'язок переслідування за вчинення злочинів, які підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду. Для реалізації цього принципу необхідно в національному законодавстві передбачити обґрунтовані санкції, що встановлять юридичну відповідальність за посягання на об'єкти культури та виконають превентивну функцію кримінально-правових наслідків пропорційно ступеню значимості культурної спадщини для України та суспільства в цілому.

Відомо, що за загальною кількістю та різноманітністю фонду пам'яток культури Україну можна віднести до країн з багатою культурною спадщиною, які становлять історико-архітектурну й культурну цінність, пам'ятки археології, історії, архітектури та містобудування, монументального мистецтва тощо. До Списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО станом на 2013 р. належать 7 об'єктів українського культурного фонду, що становить 0,7% від загальної кількості об'єктів спадщини у світі [11].

Першочергово запроваджено критерії безпосередньо для об'єктів культурної спадщини. З розвитком людського розуміння естетичної справедливості, розумінням необхідності збереження біологічного розмаїття з'явилися і

чотири природних критерії, а у XXI ст. обидві групи критерії зведені в єдиний. Ініціатива внесення культурної або природної цінності до Списку всесвітньої спадщини належить державам, на території яких вони знаходяться. Комітет всесвітньої спадщини ЮНЕСКО вносить в остаточний Список всесвітньої спадщини лише ті об'єкти, які відповідають критеріям терміну «видатної універсальної цінності», тобто є настільки унікальними та видатними не лише для народу країни, на території якої вони знаходяться, але й для людства в цілому. Вказані критерії визначені в Настановах, які регулюють виконання Конвенції «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини щодо належного законодавчого, інституційного і традиційного захисту». Критерії періодично переглядаються Комітетом всесвітньої спадщини, що зумовлено змінами поглядів до визначення об'єктів всесвітньої спадщини.

До Списку Світової спадщини ЮНЕСКО за культурним критерієм включено 689 об'єктів та близько 176 за природним [11]. У ньому знаходяться всесвітньо відомий Версальський палац і парк (Франція), Стоунхендж (Велика Британія), Велика китайська стіна (КНР), озеро Байкал (Російська Федерація), Великий Бар'єрний риф (Австралія) тощо.

Культурний критерій присвоюється латинськими літерами від «i» до «vi», а найвагомим критерієм визнано «шедевр людського творчого генія». Зокрема, Собор Святої Софії у місті Києві та Києво-Печерська Лавра внесені до Списку саме за цим важелем, що визначає його світову важливість як для нації, так і міжнародної спільноти. Природний же критерій поділяється на чотири види в залежності від феномену та природного місця в біологічному розмаїтті з точки зору світової цінності з погляду науки та охорони.

За часів незалежності України, Список ЮНЕСКО поповнився шістьма пам'ятками культури, серед українських об'єктів до Списку віднесено: «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські споруди, Києво-Печерська Лавра», «Резиденція Буковинських та Далматинських митрополитів», «Букові праліси Карпат та древні букові ліси Німеччини», «Ансамбль історичного центру м. Львів», тощо. У 2013 р. Петриківський народний розпис як самобутній витвір декоративно-орнаментального народного малярства занесено до Списку культурної спадщини ЮНЕСКО.

Виходячи зі значимості культурного надбання України для нації та міжнародного суспільства викликають суттєві зауваження види санкцій, визначені статтями 193, 298 Кримінального кодексу України за протиправні посягання на об'єкти культури та історичні пам'ятки, оскільки не відображують виняткову історичну та юридичну цінність кожного об'єкту, не враховують їх унікальності з точки зору критеріїв ЮНЕСКО, що призводить до неналежної кримінально-правової охорони та їх втрати.

Висновки. Таким чином, Україна є учасником важливих міжнародно-правових угод, проаналізованих у роботі, а наявність у фонді України унікальних історичних пам'яток та культурних цінностей покладає обов'язок належної кримінально-правової охорони видатних об'єктів культури. Разом з тим, правовий аналіз кримінального законодавства, що охороняє культурну спадщину засвідчив, що не повною мірою реалізується взяті Україною міжнарод-

но-правові зобов'язання, що випливають із міжнародних угод. Так, виходячи з критеріїв універсальності об'єкту культурної спадщини, визначених ЮНЕСКО, необхідно законодавчо встановити обґрунтовані санкції, що відобразять ступінь універсальності та значимості об'єктів культури для Світової спадщини та національного надбання.

Неприпустимим є залишення об'єктів, які не входять до Державного реєстру нерухомих пам'яток поза межами кримінально-правової охорони, оскільки вказані об'єкти є частиною культурної спадщини держави і охороняються міжнародними джерелами права. Доцільно переглянути підстави кодифікації суспільно-небезпечних діянь, об'єктом посягання яких є культурна спадщина з метою їх згрупування за видовою ознакою, що дозволить підкреслити особливий об'єкт охорони – майно, що має історичну, наукову, художню чи культурну цінність.

Безумовно, належна, справедлива кримінально-правова охорона не лише підкреслить самобутність українського народу, повагу до культурного надбання, а й сприятиме популяризації об'єктів культури на міжнародному рівні, юридично забезпечить збереження універсальних пам'яток культури та культурних цінностей для майбутніх поколінь, що є задекларованим міжнародними угодами та Конституцією України обов'язком держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

3. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

4. Про охорону всесвітньої культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 39. – Ст. 333.

5. Про затвердження порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1760. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

6. Брюссельська конференція про закони і звичаї війни. Витяг. Міжнародний документ від 01.01.1874. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_764.

7. Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» // Указ Президії Верховної Ради № 6673-XI (6673-11) від 04.10.88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089.

8. Виконавчий регламент Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14.05.1954 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_721.

9. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.07.2001 № 3-в/2001.doc // Офіційний сайт Конституційного

Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ccu.gov.ua/uk/docscatalog/list?currDir=8763>

10. Римський Статут міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

11. The Organization has 195 Members and 9 Associate Members [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.unesco.org/countries/member-states>.

Пономарьова М.С. Загальна характеристика кримінально-правової охорони об'єктів культурної спадщини України

У статті досліджені міжнародні джерела права, що охороняють культурне надбання України. Визначена кримінально-правова охорона об'єктів культури в залежності від критеріїв унікальності пам'ятки культури встановлених ЮНЕСКО для міжнародної спільноти та нації. Наведені шляхи вдосконалення кримінального законодавства, що охороняє культурне надбання України та приведення законодавства в даній галузі відповідно до міжнародних угод, ратифікованих Україною.

Ключові слова: культурна спадщина, кримінально-правова охорона, об'єкт культурної спадщини, охорона культурної спадщини, імплементація, міжнародні джерела.

Пономарева М.С. Общая характеристика уголовно-правовой охраны объектов культурного наследия Украины

В статье исследованы международные источники, которые охраняют культурное наследие Украины. Дан анализ уголовно-правовой охраны объектов культуры в зависимости от критериев уникальности памятники культуры, установленных ЮНЕСКО для международного сообщества и нации. Приведены пути усовершенствования уголовного законодательства, которое охраняет культурное наследие Украины и приведения законодательства в данной отрасли в соответствии с международными соглашениями, ратифицированными Украиной.

Ключевые слова: культурное наследие, уголовно-правовая охрана, объект культурного наследия, уголовно-правовая охрана, имплементация, международно-правовые источники.

Ponomariova M. General aspects of criminal law protection of the cultural heritage objects of Ukraine

Norms of cultural objects' criminal law protection have been analysed in terms of criteria of its uniqueness defined by UNESCO for the international community and the nation. There have been studied international sources of law protecting cultural heritage of Ukraine, and pointed out ways of improving the criminal law protecting cultural heritage of Ukraine as well as ways of adjustment of the law in accordance with international treaties ratified by Ukraine.

Key words: cultural heritage, criminal-law protection, cultural heritage site, the criminal-law protection, implementation, international legal sources.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2014.